

SITS Jubilerar – 60 år i språkets tjänst

När det inte bara är språket

– NPF, undervisning och lärande i förskola och skola

Något vi alla som arbetar med barn och ungdomar känner till är att en människas förmågor inte utvecklas separat, utan att alla olika delar påverkar varandra. Språket, som är fokus för SITS som förening, utvecklas tillsammans med exempelvis uppmärksamhetsförmåga, minne, impulskontroll och pragmatisk förmåga. Det innebär att personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ofta får även språkliga svårigheter. Att vi förstår detta och vet hur vi ska agera på det är nödvändigt för att vi som pedagoger och logopedier ska kunna anpassa vår undervisning och våra insatser för ett lyckat resultat. För barnen en god språklig start redan under förskoleåren är det en god grund att både stå och bygga vidare på i det fortsatta lärandet. Under kongressen kommer vi även att blicka tillbaka på föreningens 60 år i språkets tjänst.

Välkommen till årets jubileumskongress!

Sofia Norrman, ordförande SITS

Program

Fredag den 11 oktober 2019

- 08.00 – 09.15 Registrering
08.30 – 09.15 Utställning och kaffebuffé
09.15 – 09.30 Inledning
09.30 – 10.30 **Vad hjärnstudier lär oss om barns språkbearbetning**
Annika Andersson
10.30 – 11.00 Utställning, kaffe och frukt
11.00 – 12.00 **Läs- och skrivsvårigheter hos elever med och utan neuropsykiatriska svårigheter**
Jakob Åhsberg
12.00 – 12.15 Tal- och språkpris
12.15 – 14.00 Utställning och lunch
14.00 – 15.00 **Språkutvecklande klassrum – om fysisk miljö, lärtillfällen och interaktioner**
Christian Waldmann
15.00 – 15.30 Utställning, kaffe och kaka
15.30 – 16.30 **Och vad säger eleverna...?**
Tove Söderqvist Dunkers
16.30 – 17.30 Utställning och mingel – småplock och ett glas vin!

Lördag den 12 oktober 2019

- 08.30 – 10.30 **There Is A Lot More to Language Disorder Than Meets The Eye**
Victoria Joffe inkl 30 min kafferast och frukt
10.30 – 10.45 Bensträckare
10.45 – 11.45 **Inte bara sen språkutveckling**
Carmela Miniscalco
11.45 – 13.15 Jubileumlunch med underhållning
13.15 – 14.15 **Kommunikationsstöd i relation och lärande**
Ebba Almsenius
14.15 – 14.30 Kaffe och kaka
14.30 – 15.30 **Mycket är det...**
Åke Pålshammar

Returadress: SITS, c/o MittKompetens AB
Nattviksgatan 6, 871 45 Härnösand

Skulle du vilja bli SITS-ambassadör?

Svensk Intresseförening för Tal och Språk, SITS, är en förening som har till uppgift att sprida kunskap inom områdena tal, språk, kommunikation och röst, i huvudsak med inriktning mot barn och ungdomar. Det gör vi bland annat genom att anordna en årlig kongress och genom att publicera artiklar och referat i vår tidskrift på vår hemsida www.sits.nu.

Som medlem i föreningen får du rabatt på våra kongresser och utan medlemmar har vi ingen möjlighet att genomföra bra kongresser till rimligt pris.

Vi i styrelsen strävar alltid efter att hitta föreläsare med inspirerande budskap och senaste forskningsrön inom språkområdet för att kunna erbjuda en så bra kongress som möjligt.

Som ideell förening har vi endast små medel att röra oss med när det gäller marknadsföring. Vi i styrelsen representerar också enbart en liten del av Sveriges olika kommuner och söker nu dig som skulle vilja hjälpa till att sprida information om vår årliga kongress och om att föreningen finns!

Vad kan du som SITS-ambassadör hjälpa oss med?

Några förslag på aktiviteter:

- Berätta om SITS och kongressen för kollegor på din arbetsplats!
- Är du med i någon form av nätverk inom tal och språk? Maila ut information om föreningen!
- Dela länken till kongressen på Facebook!
- Vi kan också skicka dig kongressprogram som du kan dela ut på din arbetsplats/i din kommun!

Vi behöver inte på något vis någon rapport om hur ditt arbete har fortlöpt, utan uppskattar bara ditt visade intresse! Ju mer utspridda vi blir i landet, desto fler nås av vårt budskap och har möjlighet att kompetensutvecklas.

På www.sits.nu kan du enkelt anmäla dig som ambassadör.

Kontakta oss gärna på sits@mittkompetens.se om du har funderingar.

Tack för ditt engagemang!

Under 2018 beslutades vid medlemsmöte och därpå följande årsmöte att förändra föreningens verksamhetsår till kalenderår. Detta innebär att årsmöte ej kommer att hållas vid kongressen 2019. Årsmöte kommer istället att hållas under våren 2020. Mer information om detta hittar du framöver på vår hemsida, www.sits.nu.

MittKompetens AB, Härnösand. Tryckeri: Hemstoms Tryckeri

www.sits.nu

11 – 12 OKTOBER 2019, SHERATON STOCKHOLM HOTEL

Invitation

När det inte bara är språket

– NPF, undervisning och lärande i förskola och skola

ANNIKA ANDERSSON

Vad hjärnstudier lär oss om barns språkbearbetning

Trots mängden av beteendestudier av barns andraspråksinläring är väldigt lite känt om deras neurokognitiva språkbearbetning. Faktum är att neurokognitiva studier av första- och andraspråksbearbetning normalt är begränsade till vuxna med flera års exponering av sina språk.

Här presenteras studier där vi registrerade hjärnvågor (electroencefalogram) i form av event-related potentials (ERP) för att mäta språkbearbetning hos enspråkiga och hos tvåspråkiga barn. Med denna känsliga mätmetod upptäckts typiska skillnader mellan grupper av inlärare som inte är uppenbara i mer traditionella språktest.

I ERP-studierna av enspråkiga och tvåspråkiga barn med olika färdighet i språket visas här på olika samband med färdighet och ålder vid första exponeringen av språket med olika aspekter av språket (fonologi, semantik och syntax). Resultaten från studierna diskuteras utifrån hur dessa skulle kunna påverka hur vi lär ut språk.

Annika Andersson är lektor i svenska som andraspråk vid Linnéuniversitetet i Växjö. Hon har doktorerat i psykologi inom fältet kognitiv neurologi och forskar kring barns och vuxnas andraspråksinläring. Hon kombinerar neurofysiologiska mätmetoder (event-related potentials, ERP) med språkfärdighetstest för att bättre förstå relationen mellan språkbearbetning och färdighet.

JAKOB ÅHSBERG

Läs- och skrivsvårigheter hos elever med och utan neuropsykiatriska svårigheter

Ibland framställs läs- och skrivsvårigheter, språkstörning, matematiksvårigheter, ADHD, autism, mm, som om vore de helt separata funktionsnedsättningar. Men forskning och erfarenhet visar tvärtom att överlapp eller "komorbiditet" är regel snarare än undantag. I sin presentation kommer Jakob belysa detta överlapp mellan svårigheter utifrån aktuell forskning och med fokus på läs- och skrivsvårigheter och neuropsykiatriska svårigheter. Ett viktigt tema är hur vi rent praktiskt bäst kan hjälpa alla elever med läs- och skrivsvårigheter.

Jakob Åsberg är docent och universitetslektor vid Göteborgs universitet, där han undervisar och forskar om läs- och skrivsvårigheter och om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Han arbetar också som utredningspedagog på en specialistenhet för barnneuropsykiatrisk diagnostik (BNK), där han bland annat genomför läs- och skrivkartläggningar med barn och ungdomar.

CHRISTIAN WALDMANN

Språkutvecklande klassrum – om fysisk miljö, lärtillfällen och interaktioner

Den språkliga förmågan relaterar till och ligger till grund för läs- och skrivutvecklingen. Elever som hamnar efter i den språkliga utvecklingen i grundskolans tidiga år utgör en riskgrupp för fortsatta språk-, läs- och skrivsvårigheter och för svårigheter med kunskapsutvecklingen under hela skolgången. Ett adekvat stöd av elevers språkliga utveckling främjar inte bara den språkliga utvecklingen utan även läs-, skriv- och kunskapsutvecklingen. I min presentation ser vi närmare på relationen mellan språk-, läs- och skrivförmåga hos elever i den svenska skolan. Vi ser också närmare på hur lärare kan stödja elevers språkliga utveckling för att främja deras läs-, skriv- och kunskapsutveckling. I presentationen beskrivs ett observationsverktyg utformat för att identifiera styrkor och utvecklingsbehov i hur den fysiska miljön, lärtillfällena och interaktionen i klassrummet bidrar till att stödja elevers språkliga utveckling.

Christian Waldmann är docent i nordiska språk vid Linnéuniversitetet. Hans forskningsintressen inkluderar språkinläring, skrivande och språkutvecklande undervisning. För närvarande arbetar Christian som forskare i projektet "Skrivande på gymnasienivå hos elever med och utan en historia av lässvårigheter i grundskolan". Han är vice ordförande i den svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap.

TOVE SÖDERQVIST DUNKERS

Och vad säger eleverna...?

Att få kommunicera och bli lyssnad på är en mänsklig rättighet. Skollagen och barnkonventionen är tydliga med att alla elever har rätt att uttrycka sina åsikter och bli lyssnade på. Men forskning och studier visar att elever med funktionsnedsättning kommer till tals i lägre grad än andra. Därför har vi vuxna ett särskilt ansvar att hitta former och arbetssätt så att alla elever kommer till tals.

Det handlar om rättigheter för elever men det handlar också om att vi vuxna behöver elevernas egna erfarenheter för att en reell skolutveckling ska ske. Vi måste ta reda på när elever tycker att det fungerar bra och när det inte gör det. Vi behöver se elevernas erfarenheter som en kunskapsbank för skolutveckling.

Elever som har olika funktionsnedsättningar berättar om sina erfarenheter i en nyligen utkommen barnpanelsrapport från Specialpedagogiska skolmyndigheten. Där beskriver elever vad som behöver förändras och vad som fungerar bra i deras skola.

Tove Söderqvist Dunkers är specialpedagog med en masterexamen i pedagogik. Arbetar som samordnare för barnpanel inom Specialpedagogiska skolmyndigheten. Har fördjupat sig i hur elevers villkor för delaktighet fungerar i skolan.

VICTORIA JOFFE

There Is A Lot More to Language Disorder Than Meets The Eye

It is estimated that approximately 10% of children and young people have a language disorder that impacts significantly on everyday life and has a poor prognosis. Typically, language disorder manifests in early childhood, and frequently persists into adolescence and adulthood. This talk explores the multifaceted nature of language and language disorders and the long term and pervasive impact of language disorder on the individual, their family, and community. The wide spread long term implications of language disorder on all facets of the individual, will be discussed, from the perspectives of the individual, their teachers and family, and will include reflection on educational attainment, health, employment and social and emotional wellbeing. Implications of viewing language and language disorder holistically and as a key driver in everyday life will be explored with regards to the assessment, management, education and ongoing support of the individual and their families.

Victoria Joffe is Academic Director, International and Professor in the Enhancement of Child and Adolescent Language and Learning in the School of Health Sciences, City, University of London. Victoria is a trustee of the charity, ICAN, and is co-editor of the journal, Child Language Teaching and Therapy.

CARMELA MINISCALCO

Inte bara sen språkutveckling

Screening av språkförmåga och autism har länge ifrågasatts internationellt, särskilt för barn under 3 år. I Sverige deltar dock nästan 100 procent av barn i åldrarna 0–5 år regelbundet i både hälsoövervakning och screening vid vissa nyckelåldrar som utförs på barnhälsovårdscentraler/BVC. Föreläsningen kommer att belysa hur tidigt identifierade språkliga svårigheter ofta samförekommer med andra utvecklingsrelaterade svårigheter, ffa autism, ADHD och inlärningsssvårigheter.

Presentationen kommer att rapportera resultatet från avslutade, pågående och planerade studier där vi använder 1) språkscreening, eller 2) en kombination av språk- och autismscreening vid 2,5 års ålder och 3) uppföljningar några år senare när barnen går i skolan.

Föreläsningen kommer att visa att barn som screenar positivt för misstänkt språkstörning och/eller autism vid 2,5 års ålder utgör en heterogen grupp. Många av dem fortsätter att ha svårigheter inom flera utvecklings-

områden och på olika nivåer fem år senare. De behöver därför följas över tid, helst av ett multiprofessionellt ESSENCE-team, för att identifiera andra samförekommande utvecklingsrelaterade störningar.

Carmela Miniscalco är Universitetssjukhusöverlogoped & Docent, Barnneuropsykiatri, BNK och Logopedi-mottagning barn och ungdom, Drottning Silvia´s barn- och ungdomssjukhus, Sahlgrenska Universitetssjukhuset & Gillbergcentrum, Göteborgs universitet www.gnc.gu.se Hennes forskning rör barn med språkstörning och barn neuropsykiatriska funktionshinder, framförallt barn med autism, och deras språkliga, kommunikativa och kognitiva utveckling. Kliniskt arbetar hon vid Enheten för barnneuropsykiatri, BNK.

EBBA ALMSENIUS

Kommunikationsstöd i relation och lärande

Varför upplever vi att barnen inte lyssnar? Varför säger barnet "jag vet inte" eller "jag vill inte" hela tiden, eller varför blir hen bara helt tyst varenda gång jag ställer en fråga? Betyder det att jag har blivit mordhotad när en elev säger att hen ska döda mig? Varför springer barnet iväg när jag försöker prata allvar med det? Varför blir det ständiga missförstånd med just den här eleven? Under föreläsningen kommer du få strategier för hur en kan tolka kommunikativa signaler, snarare än orden som kommer ut ur barnets mun. Du kommer få tips på hur du kan pekprata med bilder för att underlätta språkförståelse och social förståelse. Du kommer få möjlighet att ta del av hur du som pedagog kan göra undervisningen tydligare med hjälp av visuella stödstrukturer och bildstöd. En konkret föreläsning om förhållningssätt och alternativa metoder för att underlätta kommunikation och lärande för elever med NPF.

Ebba Almsenius arbetar som logoped inom skolan. Hon brinner för alla barns rätt till kommunikativt och språkligt tillgängliga lärmiljöer. Ebba var under hösten 2018 med som expert i UR's TV-serie Superungar. Hon driver instagramkontot kommunikativ_tillgangslighet och har tillsammans med Ulrika Aspflo skrivit boken I Relation till Lärande. Ebba är också mamma till en pojke med NPF.

ÅKE PÅLSHAMMAR

Mycket är det...

De multifaktoriella forskningsansatserna har redan visat hur sammansatt utvecklandet av en optimal språkförmåga kan vara. Det gäller i normalfallet och inom ett antal problemområden kopplade till kognitiv och affektiv neuropsykologisk funktion. Så till exempel hämmar känslomässiga inslag inte sällan kognitiva förmågors kvalitetsutveckling. Kunskap om hjärnans långvariga obalans på grund av viktiga hjärnområdets varierande mognadstakt bidrar till förståelsen av barns och framför allt ungdomars begränsningar ifråga om t ex egenstyrd fokuserad uppmärksamhet och självreglering – en förutsättning för gott lärande.

Det är begränsande att idag inte förstå hur en mix av "klassisk" genetik, epigenetik och påverkan från uppväxtmiljön utvecklar hjärnans alla delar. Inte minst social stimulans och musik skapar neurala förändringar i den plastiska hjärnans språkrelaterade nätverk – grundstommen i läsande och skrivande.

Framväxten av successivt alltmer välfungerande exekutiva funktioner för till exempel reglering av hjärnans minnesfunktioner, känslor och impulser är en viktig förutsättning för språklig och social kompetens.

Till det hör livsstilsfaktorer, som i ökad utsträckning blivit föremål för noggrannare analys än någonsin tidigare. Utebliven sömn påverkar t ex den språkliga hjärnans utveckling på mer än ett sätt. Skärmars betydelse härvidlag må också beaktas.

Åke Pålshammar, neuropsykolog, universitetslektor vid institutionen för psykologi på Uppsala universitet. Han har även under många år undervisat på logopedprogrammet i Uppsala. Han är flitigt anlitad som expert, föreläsare, skribent, och rådgivare där han delar med sig av sin kunskap om hjärnan genom att blanda humor med aktuell forskning. Han medverkar bland annat i UR:s Hjärnkoll, Den gränslösa hjärnan och En hjärnas födelse och död. Han har även bidragit till boken Hjärnskolan – om lärande och minne.

Information

Plats: Sheraton Stockholm Hotel, Tegelbacken, Stockholm

Anmälan: Du anmäler dig via hemsidan www.sits.nu

Anmälan är bindande men inte personlig. Inga konferensavgifter, utom eventuella överbokningar, återbetalas.

Antalet platser är begränsat. Avgiften inkluderar kaffe, lunch och mingel.

Kostnad

TILLFÄLLE! Fram till 14 maj: 3 495 kr (exkl. moms) för medlemmar i SITS och 4 695 kr (exkl. moms) för övriga.

Fram till 15 september: 3 895 kr (exkl. moms) för medlemmar i SITS och 4 695 kr (exkl. moms) för övriga.

Från den 16 september: 4 495 kr (exkl. moms) för medlemmar i SITS och 5 295 kr (exkl. moms) för övriga.

Studenter (minst 50 % studier) och pensionärer betalar 1 500 kr (inkl. moms).

Vid frågor angående anmälan kontakta:

Greger Lockner på Mittkompetens AB

Telefon: 0611-243 46

Mejl: sitskongress@mittkompetens.se

